



*Лекція до навчальної дисципліни «Основи
дефектології»*



***ВСТУП. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ
ДЕФЕКТОЛОГІЇ. ПОНЯТТЯ
«НОРМА» І «ВІДХИЛЕННЯ» В
РОЗВИТКУ ДИТИНИ***

Викладач ■

Мельніченко Тетяна Василівна



ПЛАН

- Дефектологія як наука
- Основні поняття в дефектології
- Зв'язок дефектології з іншими науками
- Поняття «норма» і «відхилення» в розвитку дитини
- Поняття про симптом та синдром
- Складність структури і особливості процесу аномального розвитку



ДЕФЕКТОЛОГІЯ ЯК НАУКА



- *Дефектологія* – наука про закономірності та особливості розвитку, навчання та виховання осіб з психічними та/або фізичними порушеннями (ПФП)





ДЕФЕКТОЛОГІЯ ЯК НАУКА



Об'єкт:

стан психічних і фізичних функцій та процесів у осіб з
ПФП



Предмет:

діти з різними ПФП





ДЕФЕКТОЛОГІЯ ЯК НАУКА



Завдання дефектології

психолого-педагогічне та клініко-фізіологічне вивчення особливостей та закономірностей фізичного і психічного розвитку осіб з ПФП

визначення структури дефекту при різноманітних порушеннях та потенційні можливості розвитку різних сторін особистості кожної категорії осіб з ПФП

структурування психофізіологічних порушень



ДЕФЕКТОЛОГІЯ ЯК НАУКА



Завдання дефектології

обґрунтування принципів створення та розвитку системи спеціальних закладів освіти та реабілітації

визначення закономірностей та особливостей навчально-виховного процесу в спеціальних закладах для осіб з ПФП

визначення цілей, мети, завдань, змісту, методів, засобів та принципів навчання та виховання осіб з ПФП



ДЕФЕКТОЛОГІЯ ЯК НАУКА



Завдання дефектології

розробка ефективних шляхів та засобів профілактики порушеного розвитку осіб з ПФП

дослідження нових видів та форм порушеного розвитку; визнання їх структури, особливостей та закономірностей розвитку, тощо

дослідження зарубіжного досвіду фахівців з дефектології

введення статистичних даних щодо кількості та різновидів контингенту осіб з ПФП

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ДЕФЕКТОЛОГІЇ



реабілітація

корекція

компенсація





ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ДЕФЕКТОЛОГІЇ



Реабілітація – це комплекс медичних, педагогічних, професійних і юридичних заходів спрямованих на відновлення здоров'я та працездатності осіб з ПФП внаслідок перенесених травм та захворювань різного ґенезу





ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ДЕФЕКТОЛОГІЇ



Шляхи досягнення реабілітації

- медичні заходи, які спрямовані на повне або часткове відновлення порушених функцій
- система виховних заходів, які застосовуються в цілях активізації особистості хворого, забезпечення йому сприятливих умов для установаження і здійснення різних соціальних зв'язків
- система якісної психологічної і професійної підготовки до виконання доступних для хворого видів трудової діяльності

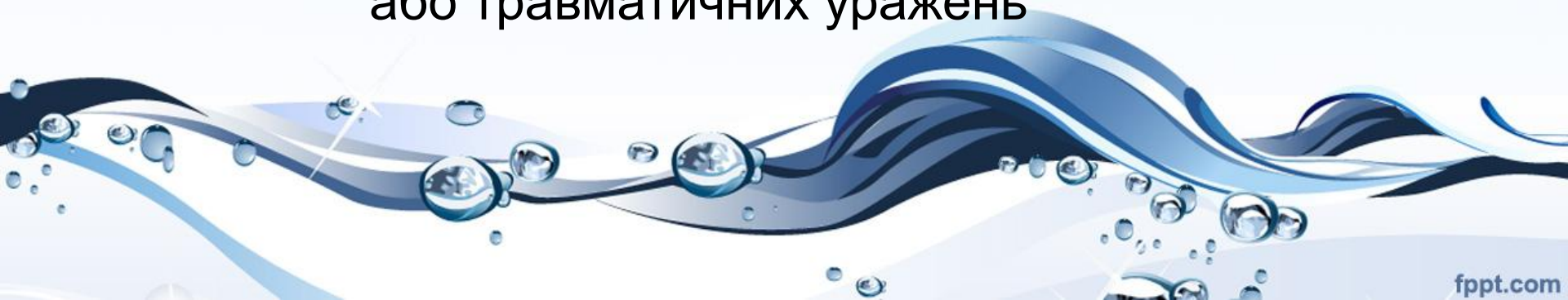


ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ДЕФЕКТОЛОГІЇ



Компенсація –

- одна із форм пристосованості організму до умов існування при втраті або порушенні його матеріальної структури або функції;
- складний процес перебудови функцій організму при порушеннях або втраті якоїсь функції, внаслідок перенесених захворювань або травматичних уражень





ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ДЕФЕКТОЛОГІЇ



Види компенсації

- Декомпенсація - рецидиви функціональних порушень, які раніше були створені (порушення розумової працездатності, зниження темпу розвитку, зміна ставлення до діяльності людей, тощо)
- Псевдокомпенсація - шкідливі утворення, які виникають внаслідок реакції дитини на ті чи інші небажані прояви зі сторони оточення (шантаж оточуючих своїми хворобами, щоб викликати співчуття і отримати поступки)



ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ДЕФЕКТОЛОГІЇ



Корекція - сукупність педагогічних та лікувальних заходів, які спрямовані на подолання окремих вад у дітей з психофізичними недоліками

Напрямки корекційно-виховної роботи

- виправлення недоліків у тій чи іншій сфері розвитку дитини;
- сприяння подальшому розвитку дитини як особистості.





ЗВ'ЯЗОК ДЕФЕКТОЛОГІЇ З ІНШИМИ НАУКАМИ



**ПСИХОЛОГО-
педагогічні науки**

медичні науки

лінгвістичні науки



ЗВ'ЯЗОК ДЕФЕКТОЛОГІЇ З ІНШИМИ НАУКАМИ



- педагогіка
- різні галузі спеціальної педагогіки
- психологія та різні її галузі
- психодіагностика
- вікова анатомія й фізіологія людини

- оториноларингологія
- невропатологія
- психопатологія
- педіатрія
- психоневрологія
- нейропсихологія
- психотерапія

ПОНЯТТЯ «НОРМА» І «ВІДХИЛЕННЯ» В РОЗВИТКУ ДИТИНИ

- *Аномалія* – неправильність, відхилення від загальної закономірності



Основою аномального розвитку являються органічні або функціональні порушення нервової системи, або периферичні порушення певного аналізатора

ПОНЯТТЯ «НОРМА» І «ВІДХИЛЕННЯ» В РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Аномальна дитина – це дитина, яка має суттєві відхилення від нормального фізичного та/або психічного розвитку та потребує спеціальних умов навчання та виховання, що забезпечують корекцію і компенсацію наявних вад





ПОНЯТТЯ «НОРМА» І «ВІДХИЛЕННЯ» В РОЗВИТКУ ДИТИНИ



Групи аномальних дітей

- діти з порушеннями емоційної й пізнавальної сфер, розумово відсталі, діти із затримкою психічного розвитку, аутичні діти
- діти з вадами слуху (глухота, туговухість) та зору (сліпота, слабозорість)
- діти із складними дефектами (сліпоглухота, тощо)
- діти з порушеннями мовлення
- діти з порушеннями опорно-рухового апарату (ДЦП)





ПОНЯТТЯ ПРО СИМПТОМ ТА СИНДРОМ



Симптом – ознака чи група ознак порушення, що характеризують відхилення від нормального функціонування тієї чи іншої фізіологічної системи або того чи іншого відділу нервової системи

Синдром – патологічний стан, який характеризується стійким поєднанням декількох характерних для нього (патологічного стану) симптомів





СКЛАДНІСТЬ СТРУКТУРИ І ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ АНОМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ



30-ті роки ХХ ст. обґрунтування складності структури аномального розвитку дитини (Л. С. Виготський)

**первинний
дефект**

**вторинні
відхилення**

**третинні
відхилення**



СКЛАДНІСТЬ СТРУКТУРИ І ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ АНОМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ



Співвідношення первинних і подальших, що нашаровуються на них, відхилень ускладнює структуру дефекту

За Л. С. Виготським, адекватне навчання і виховання сприяє подоланню причин, які породжують вторинні та подальші відхилення





Лекція до навчальної дисципліни «Основи дефектології»



***ЕТІОЛОГІЯ ПОРУШЕНЬ
ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ***

Викладач ■

Мельніченко Тетяна Василівна



ПЛАН



- Внутрішньоутробний розвиток
- Основні групи етіології порушень
- Вроджені і набуті порушення розвитку
- Поняття про тератогени та їх дію





ВНУТРІШНЬОУТРОБНИЙ РОЗВИТОК



**критичні періоди внутрішньоутробного розвитку
плоду (періоди гестації)**

перший (до 16 днів)

другий (16-75 днів)

**третій (76-280(286)
днів)**



ВНУТРІШНЬОУТРОБНИЙ РОЗВИТОК



критичні періоди внутрішньоутробного розвитку плоду (періоди гестації)

перший (до **16 днів)**

- відбувається запліднення та рух заплідненої яйцеклітини по маткових трубах до порожнини матки
- відбувається імплантація (процес прикріплення зародка до стінки матки і проникнення його в тканини її слизової оболонки, який здійснюється на 7-8 добу після запліднення)



ВНУТРІШНЬОУТРОБНИЙ РОЗВИТОК



**критичні періоди внутрішньоутробного розвитку
плоду (періоди гестації)**

другий (16-75 днів)

- формування внутрішніх органів і систем зародка і плоду (нервова система, кровообіг, інші органи)
- формування плаценти (позазародковий орган, який забезпечує постійний зв'язок між організмом матері і плоду)





ВНУТРІШНЬОУТРОБНИЙ РОЗВИТОК



**критичні періоди внутрішньоутробного розвитку
плоду (періоди гестації)**

третій (76-280(286) днів)

- до 28 тижнів (112 днів) плід функціонально ще не зрілий, триває його ріст і розвиток внутрішніх органів
- починаючи з 28 тижня плід уже функціонально зрілий, життєздатний та спроможний формувати реакцію запалення





ОСНОВНІ ГРУПИ ЕТІОЛОГІЇ ПОРУШЕНЬ



Етіологія - вчення про причини та умови виникнення порушень в розвитку

Основні групи етіології

- фактори, які негативно впливають в період внутрішньоутробного розвитку
- вплив негативних факторів під час пологів
- вплив негативних факторів в період раннього розвитку дитини





ОСНОВНІ ГРУПИ ЕТІОЛОГІЇ ПОРУШЕНЬ



**фактори, які негативно впливають в період
внутрішньоутробного розвитку:**

- токсикози першої або другої половини вагітності
- радіоактивне випромінювання
- гострі інфекційні захворювань матері в період вагітності (грип, краснуха, ендокринні розлади)
- порушення діяльності окремих органів вагітної (нирок, печінки, серця)
- резус-конфлікт



ОСНОВНІ ГРУПИ ЕТІОЛОГІЇ ПОРУШЕНЬ



фактори, які негативно впливають в період внутрішньоутробного розвитку (продовження):

- фізичні травми під час вагітності
- паління, вживання алкоголю й наркотиків
- стресові ситуації
- інтоксикації організму вагітної (отруєння лікарськими препаратами, в тому числі антибіотиками)
- вживання деяких ліків (гормональних препаратів, наркотичних засобів, кофеїну, заспокійливих)



ОСНОВНІ ГРУПИ ЕТІОЛОГІЇ ПОРУШЕНЬ



вплив негативних факторів під час пологів:

- асфіксія
- гіпоксія
- пологові механічні травми
- затяжні пологи зі стримуляцією
- використання механічних засобів
- стрімкі пологи
- неправильне положення дитини
- кесарів розтин





ОСНОВНІ ГРУПИ ЕТІОЛОГІЇ ПОРУШЕНЬ



вплив негативних факторів в період раннього розвитку дитини:

- травми голови, які супроводжуються струсами головного мозку
- загальні захворювання головного мозку
- інфекційні захворювання
- отруєння
- інтоксикації





ОСНОВНІ ГРУПИ ЕТІОЛОГІЇ ПОРУШЕНЬ



вплив негативних факторів в період раннього розвитку дитини (продовження):

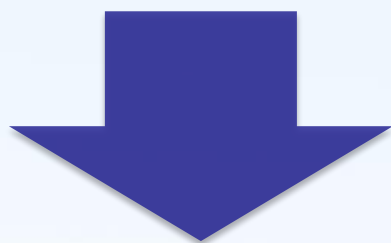
- застосування ліків (антибіотиків), які впливають на НС
- несприятливі соціально-побутові умови
- психосоматичне виснаження
- психотравмуючі ситуації
- обмеженість соціальних контактів
- гіпер- або гіпоопіка





ВРОДЖЕНІ І НАБУТІ ПОРУШЕННЯ РОЗВИТКУ

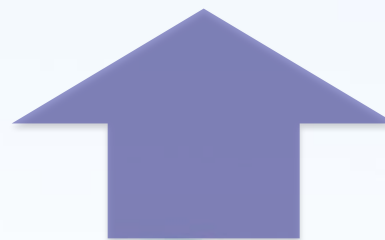
залежно від причини виникнення



вроджені



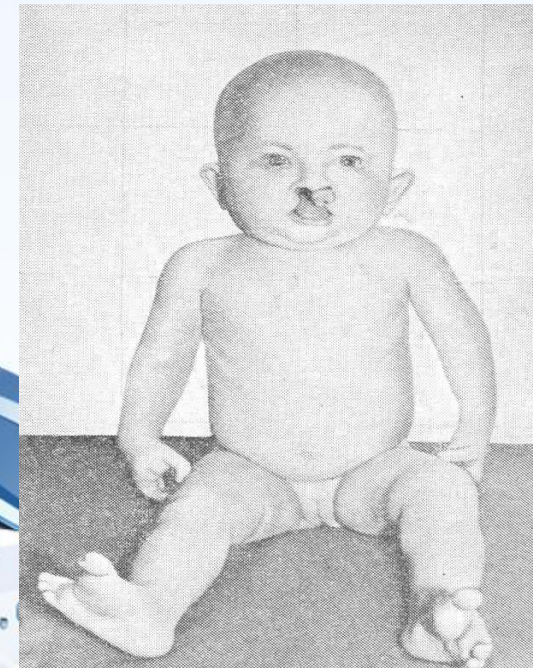
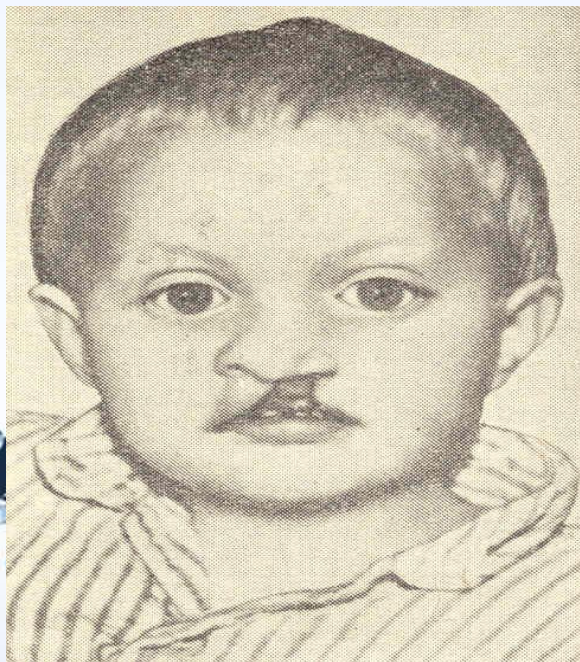
набуті



ПОНЯТТЯ ПРО ТЕРАТОГЕНИ ТА ЇХ ДІЮ

Тератологія – наука про вроджені аномалії

Тератогени – чинники, які призводять до вроджених аномалій





ПОНЯТТЯ ПРО ТЕРАТОГЕНИ ТА ЇХ ДІЮ



**Перша група –
іонізуюче
випромінювання та
лікарські препарати**

**Друга група –
віруси**

**Третя група –
мікроорганізми
Toxoplasma gondii та
Трепонема pallidum
(збудник сифілісу)**

**Четверта група -
лікарські препарати і
хімічні сполуки, що
зустрічаються у
природі**